

DRAMATURGIA GERMANĂ ÎN PLINĂ ACTUALITATE

— SCRISOARE DIN R. D. G. —

La data cînd vor apărea aceste rînduri, scenele teatrelor din R.D.G. vor fi reprezentat o serie de premiere ale unor piese originale, care, socotim, merită să fie semnalate, întrucît reprezintă contribuția creatoare a dramaturgilor noștri la sărbătorirea jubileului de zece ani al statului german muncitoresc-tărănesc.

Autorii au înțeles să răspundă din plin comenzii sociale, dezideratului neexprimat și totuși răspicat al poporului muncitor, și să abordeze în piese de actualitate teme de actualitate. Faptul se cuvine relevat cu atît mai mult cu cît în ultimul an sau un an și jumătate ne-a fost dat să constatăm la mulți scriitori, printre care la destui dramaturgi (să fim drepți : și la numeroși directori de teatru și secretari literari) o evidentă încetineală, dacă nu chiar stagnare în ce privește promovarea piesei de actualitate. Ne vom permite să vorbim mai pe larg despre aceasta, deoarece sîntem de părere că urmărirea acestui proces prezintă un interes mai mult decît strict informativ.

Depășirea fazei de stagnare despre care vorbeam este rezultatul unor stărui-toare și principiale dezbateri, purtate în lumea oamenilor de teatru — scriitorii, regizorii, actorii, directorii de teatru, critici dramatici —, al căror obiect și obiectiv a fost lămurirea clară, potrivit cu estetica marxist-leninistă, a unor probleme artistice, pînă mai ieri confuz înțelese.

Asemenea confuzii s-au vădit printre altele prin tendința „de a zugrăvi veridic și fenomenele negative“, tendință prin care se treceau lesne cu vederea toate fenomenele pozitive sau li se dădea o interpretare negativă — cînd nu se încerca de-a dreptul ridiculizarea lor. Sau : prin străduința de a fi „obiectiv“, deoarece partinitatea socialistă nu era deplin înțeleasă ca un element integrant al realismului socialist. Această pretinsă obiectivitate devenea, în fapt, obiectivism ; pretextînd că „trebuie să cunoaștem cu precizie și, prin urmare, să aducem în discuție în lumina rampei și ceea ce ne este dușmănos“, autorii încetau de a mai fi obiectivi.

Tendințele amintite mai sus s-au manifestat însă și au rămas, la noi, în R.D.G., simple tendințe, abia schițate. Înțeleapta politică culturală preconizată de partidul nostru ne-a ferit de primejdia alunecării efective pe drumul greșit. Și iarăși trebuie să spunem că îndreptarea lucrurilor a fost posibilă nu numai printr-o largă dezbateră publică, determinată de nemulțumirea exprimată de marele public muncitoresc, care se vedea nevoit să asiste uneori la spectacole ce denaturau realitatea ; dar, mai ales, au contribuit la această izbîndă progresul și succesele de netăgăduit înregistrate de poporul muncitor al R.D.G., în toate sectoarele construcției noastre socialiste. În felul acesta, scriitorii și creatorii noștri de teatru au putut să vadă limpede drumul just pe care trebuiau să-l urmeze.

Un număr — ce-i drept foarte restrîns — de conducători de teatru, teoreticieni și dramaturgi au procedat însă, la început, la o „cotitură“ destul de originală : au întors, ca să spunem așa, „indicatoarele de drum“. Printr-o greșită și neîntemeiată referire la Bertolt Brecht, a fost de pildă readusă la lumină o veche teorie, părăsită încă în urmă cu trei decenii ca fiind falsă — teoria „comportamentelor“ — potrivit căreia orice personaj scenic apare ca „exponent“ al unei anumite clase sau categorii sociale și trebuie să se „comporte“ mecanic în mod corespunzător. Au fost pe neașteptate năpădiți de „piese didactice“ cărora, cu terminologie brechtiană, li s-a aplicat eticheta de „teatru dialectic“. Era vorba de niște succesiuni de tablouri scenice, inspirate de o anumită perioadă istorică a luptei de clasă, cu multe personaje, însoțite de comentariul unui „povestitor“ sau al unui alt personaj însărcinat cu explicarea lor și totodată cu misiunea de a lega între ele mici scene, de cele mai multe ori foarte numeroase. Nu se realiza în chipul acesta nici teatru valoros, nici spectacol agitatoric

eficient. Pe de altă parte, față de autori care tocmai se străduiau să-și „construiască” piesele, să-și înzestreze personajele cu veracitate psihologică, fără a cădea în mania psihologismului, și să-și organizeze cu rigoare și stringență fabula, s-a adoptat următoarea poziție : au fost calificați drept „prăfuiți”, „demodați”, „imitatori ai lui Ibsen” sau „apologeti ai lui Lessing”. Lucrările lor au fost considerate ca „teatru de sentimente mărunte” sau „dramaturgie intimă mic-burgheză”. Asta în teorie. Căci publicul reacționa cu totul altfel. Publicul nostru muncitoresc nu s-a lăsat cîștigat nici de cealaltă tendință, aceea potrivit căreia piesele și spectacolele ar trebui să înfățișeze, așa-zicînd „obiectiv”, contradicțiile din realitate, din societate, și să lase spectatorului grija de a hotărî asupra sensului și rezolvării lor. Firește, „cerința” aceasta s-a dovedit curînd ca o evadare de la îndatorirea scriitorilor de a lua o poziție partinică în fața problemelor vieții; o talmăcire mecanicistă și greșită a oricărui proces dialectic.

Cele expuse mai sus au fost dezbătute în cadrul multor și aprige discuții și, în ultimă instanță, în cadrul unei conferințe largi, care a durat mai multe zile și la care au participat oamenii de teatru și iubitorii de teatru din țara noastră, membri de partid și nemembri, convocați de Partidul nostru Socialist Unit. Conferința a statornicit la timp și cu argumente convingătoare concluziile unei stăruitoare și răbdătoare munci de lămurire dusă la nivel înalt. Știm de aceea că „darurile” cu care întîmpinăm jubileul de zece ani al statului nostru muncitoresc-țărănesc nu vor fi lipsite de valoare.

Cum iubitorii de teatru din România nu cunosc decît o parte din noua producție dramatică germană, ar fi să-și pun la grea încercare dacă în cuprinsul unui singur articol m-aș încumeta să le înșir sumedenia de titluri și nume de autori pe care o comportă. Vor fi însă deajuns cîteva indicații pentru ca ei să-și facă o părere despre orientarea și obiectivele acestei proaspete dramaturgii.

Hedda Zinner, laureată a Premiului Național, și-a cucerit o recunoaștere internațională cu piesa *Cercul diavolului* (care a fost adaptată și pentru ecran). În perioada la care ne referim, ea a fost unul din puținii scriitori pe care nu i-a contaminat stagnarea despre care am amintit. Ea a scris recent o comedie intitulată *Ce-ar fi dacă...*, a cărei acțiune se petrece la țară și deschide în procesul unor peripeții dramatice perspectiva victoriei eforturilor pentru înjghebură a unei gospodării colective, în fața împotrivrivirilor rămășițelor capitaliste. Paisprezece teatre au înscris spontan piesa în repertoriul lor, prezentînd-o publicului în premiere aproape concomitente. Autoarea a lucrat la această piesă, mai bine de doi ani, răsîmp în care s-a străduit să cunoască îndeaproape viața țărănilor din diferite regiuni ale țării. Tot în cinstea sărbătorii statului nostru, Hedda Zinner a scris și libretul unei opere a cărei muzică a fost compusă de Max Butting (laureat al Premiului Național). Opera, care va fi reprezentată în premieră la Leipzig, se numește *Plaut la mănăstirea de maici* (după o navelă de Konrad Ferdinand Meyer). Cu toate că intriga are caracter „istoric”, ea are rezonanțe actuale : e vorba de demascarea satirică a unei escrocherii clericale bazate pe specularea credinței superstițioase în minuni. În sfîrșit, Hedda Zinner și-a cîștigat merite într-un gen popular, foarte discutat — acela al spectacolului muzical distractiv — colaborînd cu un alt deținător al Premiului Național, Jean Kurt Forest, unul dintre compozitorii noștri de seamă, la crearea unui spectacol muzical (cei doi autori l-au intitulat „operettino”) al cărui subiect este înființarea unui artel pescăresc : *Pescarii de la Niezow*. Este vorba, așadar, de un material foarte actual, despre care pesimiștii susțineau pînă acum neîncetat că nu ar permite o tratare artistică, cu atît mai puțin, în genul „ușor”, distractiv.

Autorul muzicii acestei lucrări „ușoare” a mai adus, de altfel, o contribuție personală foarte prețioasă la festivalul literar al zilei de naștere a republicii noastre : Opera de Stat din Berlin va reprezenta lucrarea lui, *Sărmanul Konrad*, a cărei acțiune se situează în timpul războiului țărănesc din Germania și se inspiră din cunoscuta piesă a defunctului dramaturg Friedrich Wolff. Neobosit și excepțional de prolific, acest compozitor lucrează de pe acum — în timp ce asistă la repetițiile cu *Pescarii de la Niezow* și *Sărmanul Konrad* — la o nouă lucrare, o operă în spirit revoluționar *Tai Yang se trezește*, inspirată și ea de o piesă de Wolff.

Un alt deținător al Premiului Național, Gustav von Wangenheim, a înregistrat recent un succes cu a sa *Comedie studentescă*, lucrare pe o temă foarte actuală. Acum, a scris în cinstea jubileului de 10 ani al republicii noastre o piesă deosebit de interesantă, pe care teatrul de la Rostock și-a rezervat-o spre a o reprezenta în

premieră: *Frații preschimbați*. În centrul ei se află un rol dublu (doi frați gemeni, din care unul trăiește în R.D.G. și celălalt în Republica Federală).

La ora cînd scriem aceste rînduri, nu sîntem încă în măsură să afirmăm cu certitudine, dar nădăjduim că Hans Lucke — care pentru lupta lui rodnică în sprijinul piesei de actualitate, al piesei socialiste, a fost răsplătit cu Premiul „Lessing“ și a cărui piesă *Cauțiunea* este cunoscută și publicului românesc — va fi gata la timp cu „darul“ lui, cu piesa intitulată *Ancheta*.

Harald Hauser, a cărui activitate rodnică pe tărîmul dramaturgiei socialiste i-a adus anul acesta Premiul „Lessing“, lucrează intens la piesa *Sînge alb*, pe care o așteptăm cu multă nerăbdare, deoarece tratează un subiect deosebit de interesant: lupta împotriva experiențelor cu arma nucleară.

Recurgînd la tehnica retrospectivei, Hans Pfeiffer a scris piesa *Doi medici*. Cu prilejul anchetării unei crime, sînt demascate faptele ticăloase comise în trecut, de un medic, într-un lagăr de concentrare. Piesa lui Pfeiffer urmează să fie reprezentată, în premieră simultană, de mai multe teatre și este probabil că va avea succes.

Aș putea continua desigur această schiță a creației dramatice actuale din R.D.G. S-ar cuveni să mai citez și unele piese pe teme actuale, reprezentate recent în premieră (printre care: *Grădina cerească* de Harald Hauser, sau *Căpitanul de la Colonia* de Slaton Dudow și Michael Tschessno-Hell, după filmul antifascist cu același nume, care probabil este cunoscut și în România; sau piesa muncitorească *Fierul cald* de Jochen Koepfel în care ni se arată procesul de constituire a unei brigăzi socialiste. Aș mai putea aminti aici de unele piese de actualitate aflate în stadiu de finisare sau pefinisare. Pentru ca cititorul din străinătate să-și poată forma o părere exactă despre viața noastră teatrală, este bine să precizez că multe teatre prezintă într-o montare nouă, cu prilejul celei de a 10-a aniversării a republicii, piese contemporane a căror valoare a fost verificată mai de mult — cum ar fi *Bătălia de iarnă* de Johannes R. Becher sau *Cercul diavolului* de Hedda Zinner.

În concluzie, putem spune următoarele: în teatrele noastre domnește o atmosferă îmbucurătoare de activitate, se constată o orientare vie și fermă către piesa de actualitate, precum și voința autorilor de a pune în practică, în mod consecvent, metoda de creație a realismului socialist. Aș mai avea de adăugat că și în ce privește restul repertoriului scenelor noastre, mai cu seamă premierele cu piese sovietice sau de autori din țările de democrație populară, precum și în ce privește grija pentru reconsiderarea de pe poziții socialiste a moștenirii dramatice germane și străine, se vedește o incontestabilă îmbunătățire și intensificare a eforturilor.

